

## فارسی هشتم درس سیزدهم ادبیات انقلاب

بهمن ماه ۱۳۵۷ در تاریخ معاصر ایران **جلوه‌ای** ویژه یافته است؛ چون از یک سو، هنگام **فروپاشی** نظام شاهنشاهی و از دیگر سو، آغاز رهایی و آزادی مردم و شگل گیری جمهوری اسلامی است. نظام ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی، سرانجام با انقلاب **شورآنگیز** مردم، به رهبری امام خمینی (ره) کنار زده شد. این انقلاب امید بخش که پایه و اساس آن در سال ۱۳۴۲ شکل گرفت، سه ویژگی **برجسته** دارد:

\* خدا محوری و دین باوری

\* رهبری بر پایه اصل ولایت فقیه

\* وحدت و یک پارچگی مردم

ایمان و اعتقاد مذهبی، نخستین و اصلی ترین **عامل** پیوند رهبری و ملت و سبب **استواری** مردم بود. در حقیقت، **دل سپاری** «رهبر» و «مردم» به توحید و ایمان الهی، آن چنان این دو را به هم پیوند زد که دوگانگی از میان برخاست و «وحدت کلمه» پدیدار گشت.

مردم دین باور و انقلابی ایران به **پیشوایی بنیان گذار**

**فرزانه** انقلاب اسلامی و با **تکیه** بر تعالیم الهی، سه اصل اساسی «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» را از همان آغاز به عنوان هدف اصلی قیام خود به **جهانیان** اعلام کردند.

چیزی که بر درخشش این انقلاب می افزاید، بهره گیری از تعالیم اسلامی و ارزش های فرهنگ ایرانی است؛ زیرا **باطن** هر ایرانی همواره ریشه در دو سرچشمه **زایا** دارد؛ یعنی «دین» و «فرهنگ» و همین دو است که او را پاینده و **استوار** می دارد.

### ادبیات انقلاب، انقلاب ادبیات

ادبیات به یاری ابزارها و عوامل گوناگون پدید می آید. نخستین ابزار پیدایش ادبیات، زبان است. زبان، عامل **انسجام** و وحدت همه اقوام یک سرزمین است. زبان هر جامعه در هر دوره ای، نماینده فکر و فرهنگ همان روزگار

**جلوه:** نمایش

**سو:** طرف

**فروپاشی:** متلاشی شدن

**فروپاشی:** کنایه از نابود شدن

**شورآنگیز:** هیجان آور

**شورآنگیز:** کنایه از تحرک داشتن

**برجسته:** معروف، چشمگیر، بزرگ

**عامل:** عمل کننده، اجرا کننده

**استوار:** محکم، پایداری

**دل سپاری:** دلدادگی

**دل سپاری:** کنایه از عاشق شدن، علاقه

**پیشوا:** راهنما، رهبر

**بنیان گذار:** مؤسس

**فرزانه:** حکیم؛ عالم؛ دانشمند، شریف

**تکیه:** حمایت، پشت دادن

**تکیه:** کنایه از حمایت کردن

**جهانیان:** مجاز از مردم جهان

**باطن:** درون، ضمیر

**زایا:** خلاق، زاینده

**استوار:** پایدار، مقاوم

**انسجام:** مستحکم شدن؛ استوار شدن؛

استواری

است. بهترین راه برای آشنایی با اندیشه ها و **باورهای** هر جامعه، **روی آوردن** به ادبیات آن جامعه است و مقصود از ادبیات، همه آثار نظم و نثری است که **آیینۀ فرهنگ** و اندیشه یک جامعه است؛ به عبارت دیگر «ادبیات، بیان حال یک جامعه است».

وقتی شما به یک اثر ادبی مانند شاهنامه، گلستان و مثنوی مولوی رو می کنید، چهره انسان های آن جامعه و رفتار و **منش** اجتماعی اشخاص را پیش **چشم** خود دارید. اصولاً کلید شناخت هر ملت، ادبیات آن ملت است.

پس از واقعه **عظیم** انقلاب اسلامی، بسیاری از **بنیادهای** فکری، فرهنگی و معیارهای ارزشی و اخلاقی جامعه ایران دگرگون شد. این انقلاب دینی و فرهنگی در آثار نویسندگان پس از انقلاب اسلامی نیز **جلوه گر** شد.

انقلاب اسلامی، **درهای تازه ای** به روی ادبیات **گشود** و واژه ها و ترکیب هایی مانند: «استقلال، اسلام، قیام، شهادت، **ایثار**، **شرافت**، **کرامت**، مبارزه، **تعهد**، مردانگی، ایستادگی، **ستم ستیزی**، جانبازی، رزمندگی، بسیج، ولایت، شهید، برابری، برادری، **حماسه**، عدالت، **رشادت** و ...» را با نگرشی جدید، در زبان مردم **رواج** و گسترش داد.

در ادبیات انقلاب به آزاداندیشی توجه شد و **فضیلت های** مانند **همدلی** و صفا، **ایثار**، مقاومت و مبارزه در برابر ظالمان و روحیه جوانمردی و پهلوانی، پدیدار گشت.

بر پایه آنچه گفته شد، ادبیات انقلاب، انقلابی است که در **درونمایه** و **محتوای** آثار و افکار پدید آمده است و عشق و شور و **رادمردی** و دین باوری و ایثار در آن موج می زند.

ادبیات انقلاب، **آیینۀ انقلاب است** و **گنجینه ای** است که **آرمان** های انقلاب اسلامی را در خود جای داده است.

در آمدی بر ادبیات داستانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با کاهش و تلخیص

**باور:** اعتقاد، عقیده

**روی آوردن:** کنایه از توجه کردن

**آیینۀ فرهنگ:** اضافه تشبیهی

**اثر ادبی مانند شاهنامه:** تشبیه

**رو کردن:** کنایه از نشان دادن

**منش:** رفتار، کردار، خلق و خوی

**چشم:** مجاز از نگاه

**عظیم:** بزرگ

**بنیاد:** پایه، اصل، شالوده

**جلوه گر:** هویدا و آشکار و پدید و ظاهر

**در:** استعاره از متن، واژه

**به روی ادبیات گشود:** کنایه از نشان دادن

**گشود:** مجاز از نشان دادن

**ایثار:** جانبازی، فداکاری، قربانی

**ستم ستیزی:** مبارزه با ظلم و ستم

**حماسه:** دلیری، پهلوانی

**رواج:** گسترش با گسترش، مترادفند

**فضیلت:** برتری

**فضیلت های مانند همدلی:** تشبیه

**درونمایه:** محتوا

**محتوا:** مجاز از آنچه در سخن قصد شده

**درونمایه، محتوا:** مترادف

**شور:** ذوق، شوق، وجد، هیجان

**رادمردی:** بخشندگی . جوانمردی

ادبیات انقلاب، **آیینۀ انقلاب است:** تشبیه

**آرمان:** آرزو

## خود ارزیابی

۱- سه ویژگی انقلاب اسلامی را بیان کنید.

۱- خدا محوری و دین باوری

۲- رهبری بر پایه اصل ولایت فقیه

۳- وحدت و یکپارچگی مردم

۲- مقصود از عبارت «انقلاب اسلامی، تولدی دیگر» چیست؟

پس از انقلاب اسلامی، بسیاری از بنیادهای فکری، فرهنگی و معیارهای ارزشی و اخلاقی دگرگون شد. به دنبال تحول در باورها و ارزش‌ها، ذهن و زبان و شیوه نگرش اهل جامعه به مسائل تغییر یافت که نگارنده از آن با تعبیر تولدی دیگر یاد کرده است.

۳- به نظر شما چرا آثار فرهنگی، آیین‌های احوال و افکار جامعه است؟

زیرا زبان هر جامعه در هر دوره‌ای بر پایه‌ی باورها و ارزش‌های دینی، اخلاقی و به طور کلی بر بنیاد فرهنگ حاکم بر آن زمان، سامان می‌یابد. پس زبان هر دوره نماینده‌ی فکر و فرهنگ همان روزگار است. بهترین راه برای آشنایی با اندیشه‌ها و باورهای هر جامعه، روی آوردن به ادبیات آن است و مقصود از ادبیات هم آثار فرهنگی است که در حقیقت، تاریخ احوال و افکار آن نسل است.

## دانش ادبی

### کنایه

به نمونه‌های زیر توجه نمایید:

یکی را به سر بر نهد تاج بخت

یکی را به خاک اندر آرد ز تخت (سعدی)

با چشم ادب نگر پدر را

از گفته‌ی او می‌پس سر را (ایرج میرزا)

از مکافات عمل، غافل مشو

گندم از گندم بروید جو ز جو (مولوی)

در هر یک از بیت‌هایی که خواندید، شاعر با بیانی غیرمستقیم، مقصود خود را آورده است، «تاج بر سر یکی نهادن» به معنای «گرامی و بزرگ داشتن» است

و «یکی را به خاک اندر آوردن» بر مفهوم «کوچک و پست شمردن» دلالت دارد.

با کمی تأمل در مصراع دوم شعر ایرج میرزا در می‌یابیم که شاعر با بیان جمله «سر می‌پس» مخاطب خود را از «نافرمانی» بر حذر می‌دارد.

به نظر شما، قصد شاعر از بیان مصراع دوم بیت آخر چیست؟

گندم از گندم بروید جو ز جو: کنایه از هر کاری، نتیجه‌ای دارد و هر عملی، عکس‌العملی به دنبال دارد. هرگاه بخواهیم درباره‌ی مطلبی، به طور غیرمستقیم صحبت کنیم و درباره‌ی امری پوشیده سخن بگوییم، از «کنایه» بهره می‌گیریم.

«کنایه» سخنی است که دو مفهوم دور و نزدیک دارد و مقصود گوینده، معنای دور آن است.

## گفت‌وگو

۱- پس از مشورت و گفت‌وگو با اعضای گروه درباره «پیروزی انقلاب اسلامی ایران» گزارشی کوتاه به کلاس ارائه دهید. به عهده دانش آموز

۲- درباره راه‌های تقویت «خودباوری نوجوانان» در زمینه‌های مختلف علمی، اجتماعی و... گفت‌وگو کنید.

تقویت اعتماد به نفس و خودباوری در یک ملت مخصوصاً جوانان باعث شکوفایی علمی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... می‌شود. به نمونه‌ای توجه کنید:

دانشجویی در کلاس خواش می‌برد. استاد یکی از مسئله‌های حل نشده را برای آشنایی دانشجویان بر تابلوی کلاس می‌نویسد. استاد و دانشجویان پس از زنگ از کلاس خارج می‌شوند. دانشجوی مورد نظر از خواب بیدار می‌شود و می‌بیند که کسی در کلاس نیست. اما در تابلوی کلاس مسئله‌ای مطرح شده است. فکر می‌کند که تمرین و فعالیت در منزل است. تند تند آن را یادداشت می‌کند و به منزل می‌رود. جلسه بعد از استاد می‌پرسد که تکالیف را تحویل نمی‌گیرید. استاد با تعجب می‌پرسد کدام تکالیف؟ می‌گوید همانی که جلسه پیش بر تابلو نوشته بودید. استاد دوباره می‌پرسد مگر شما آن را حل کردید؟ دانشجو می‌گوید بله و همه با تعجب به او نگاه می‌کنند.

به نظر شما اگر خودباوری و اعتماد به نفس این دانشجو نبود تمرینی به این دشواری حل می‌شد؟

## فعالیت‌های نوشتاری

۱- در متن درس، از میان گروه کلمات مهم املایی، دو نمونه برای هر یک از انواع ترکیب (اضافی - وصفی) بیابید و بنویسید.

ترکیب وصفی (موصوف صفت): واقعه عظیم / معیارهای ارزشی / بنیان گذار فرزانه  
ترکیب اضافی (مضاف مضاف الیه): نظام شاهنشاهی / ولایت فقیه / وحدت کلمه / انقلاب ادبیات  
۲- مفرد واژه‌های زیر را بنویسید، سپس آنها را با نشانه‌های جمع فارسی «ان» یا «ها» جمع ببندید.

| واژه   | مفرد  | جمع با ان / ها   |
|--------|-------|------------------|
| عوامل  | عامل  | عاملان / عامل‌ها |
| آثار   | اثر   | اثرها            |
| فضایل  | فضیلت | فضیلت‌ها         |
| مفاهیم | مفهوم | مفهوم‌ها         |
| افکار  | فکر   | فکرها            |
| علماء  | عالم  | عالمان / عالم‌ها |

۳- در هر یک از گروه‌های اسمی زیر، وابسته‌ها را مشخص کنید و نوع هر یک را بنویسید.

نخستین (وابسته پیشین) عامل (هسته) مهم (وابسته پسین)

صبح (اسم (هسته)) صادق (صفت بیانی)

یک (وابسته پیشین) اثر (اسم (هسته)) ادبی (وابسته پسین)

این (وابسته پیشین) انقلاب (اسم (هسته)) امید بخش (وابسته پسین)

همان (وابسته پیشین) ملت (اسم (هسته)) غیور (وابسته پسین)

۴- از متن درس هفتم، دو کنایه بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

۱- «افسوس که جوان نمی‌داند و پیر نمی‌تواند» کنایه از جوان آگاه نیست و پیر توانایی ندارد.

۲- ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است. کنایه است از هر کاری خواستی در هر وقت شروع کنی ارزشمند است.

به این نمونه‌ها توجه کنید:

الف) نوای خوش، بوی گل، بهای کتاب

ب) نور خورشید، باغ زیبا، راه راست

در ردیف «الف» کلمات «نوا»، «بو» و «بها» به مصوّت «ا» و «و» ختم شده‌اند؛ این گونه کلمات، در حالت اضافه، به «ی» میانجی نیاز دارند؛ اما کلمات «نور، باغ و راه» در ردیف «ب»، به حرف (صامت) ختم می‌شوند و در حالت اضافه، به حرف میانجی «ی» نیازمند نیستند. به شکل درست این گروه کلمه‌ها در املانویسی دقّت و توجه داشته باشیم.